

Dogan Çelîk: **“Gereka Ma Muzîkê Xo** **Modernîze Bikerîme”**

Muzîsyen Dogan Çelîk:

“Sey Qajî, Huseyîn Doganay, Silo Qiz, Saît Baksî... nê lokal ê, yanî nê deyîrbazê Dêrsimî yê, Erzinganî yê. Tabî pêro seba ma deger ê, hama lokal ê. Ê ma tayê henî nîyo. Muzîkalê ma modern o. Yanî ma a xete nêbirna, modernîze kerda. Endî ma teyna Dêrsim de nîme, Îstanbul de yîme, Fransa de yîme, Almanya de yîme, her ca de yîme. Yanî ma ça senfonî mevirazîme. Deyîrbazê ma, şairê ma, qese û qeydî reyna ê ma yê, hama gere ma muzîkê xo bikerîme muzîkê dîna. Mesela, Kamkarî, Yelda Ebasî, Mohsen Namjoo... Nê zî zonê dayika xo de muzîk virazêne, vanê. Yanî gerê ma zî muzîkê geleneksêlî modernîze bikerîme, biresnîme normanê evrenselîye.”

Roportajkerdox: **Alî Aydın Çîçek** 4-5

To vatêne qey a dewi honî ya mîyonê ê koyûn de qayîtê Koyê Şerefdînî kena. Dewî başurê Çemê Muradî û orteyê Koyê Xeja wa nîyabî rue. Serê dewe de, te ra vanî “Lewê Darê Qewexî” esto. Lewê Darê Qewexî de yew çîrrê awe esto, te ra vonî “Çîrrê Darê Qewaxî. Awkê yê zimistonî germin homnonî serdin a. Dormalê dewi ra di hebî layî viyerênî ra. Layê Xenêqî û layê Duernî. Dewe bentarê aya hurdi layon di cayê xwu gureto.

Aya dewe ra vonî “Guew”. Guew badê herbî Şêx Seîd ra, 1927 id, terefî dewletê tirkon ra ome veşneyiş. Dewletê tirkon guewijon ra vatêni şîma meseleyê Şêx Seîdî de terefî şêxî gureto. Nika zî şîma wer donî mehkumonî şêxî û şîma aynon seternenî. O sebeb ra dewletê tirkon 1927 id, aşmê oktobrî di Guew veşna.

Tena dewi nêvaşna, dewi pa cînîyon û qicon ra veşna. O veşnayiş id hukmatê tirkon zafî dewijon berdî Sayeri di kerdî zerê yow bonî û veşnayî. Gore zonayîşî ra hotay cînî û qijî omeyê veşnayiş. Dewî ra yondes comerdî zî omeyê kiştîş. Ez bi xwu aya dewe ra wo.

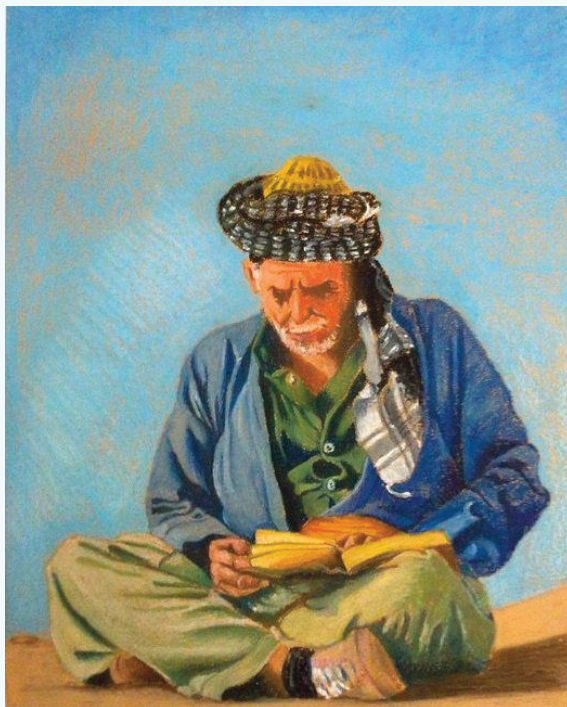
Dewa ma Guew de medresa bîbî. Zimistonî Feqî omeyne uca de wendên. Seyda Mela Mistafayî ders dayne aynon. Mela Mistefa xortonîye xwu de şîbî Binî Xeti uca de wendişî xwu kerdibi temom.

Seyda Mela Mistefa yow merdimo kirdperwer ib. Wexto ke Binê Xeti di mendêne uca hîsê kirdayetî guretibî. Bi raştî, mi zî xortonîye xwu di ê ra hîsê kirdayetî gureti. Êy ma ra vatêni, şîma pê bizonê, ma tirk nîyî, ma kird î. Dewletê tirkon o samed ra dewê ma veşnawa, pîrikî û apê ma û omikê ma berdî veşnayî.

Seyda Mela Mistefê dersê fiqihî, dersê serf û nehîwî dene. La Seydayî tarîx zî hol zonayne. Ta-

MEDRESEYÊ KURDON Û MEKTEBÊ TIRKON

Wisif Ziya DÖGER

rîxî kirdon ra behs kerdêne. Feqîyonê Seydê di zî hîsê kirdayetî virazîyayne. O wext meseleyê kirdonê Kurdîstonê Vakurî kotibî leyê çepgîran. Aye ra, dormalê Çewlîgî di, nomeyê Seydê viciyabî. Vatêni, Mela Mistefa bîyo “komunîst”. La Seyda qet û qet nêbivi komunîst. Êy ma şîretî kerdêni, şîretî xwu de behsê îslomî û kirdayetî kerdêne. Kirdayetî Seydayî kirdayetîya heqîqî bî.

Feqîyê Seyda Mela Mistefayî dewe de medresa de mendên la werdê xwu keyon ra arêdêne, berdêne medresa de werdêne. Ge-ge şiyêne keyon de nonê xwu werdêne. Wexta Seyda Mela Mistefê dersê feqîyonî xwu dayne, îbareyî bi erebkî wendêne la bi kirdasî daynê zanayiş. A yewe ra, ma têkî kirdasî fam kerdêne. La dewê ma di çowî qet bi zîwanî tirkî qal nêkerdêne.

Bi ino tewir, mi zonayne mektebe yatilî de wendiş senîn o. La mi nêzonayê mektebê yatilî de cayê wendişî û cayê werî û cayê rakotişî eynî ca nîyo. Mi vatên qey zey medresa cayê wendişî, cayê rakotişî û cayê werdişî yobînan ra cîya wo. Ez ke şîya mektebê yatilî yê tirkon, mi dest bi wendiş kerd, mi hema nê çî ferq kerdî ki nê hemî honî yê yow ca di yê.

Wexto ki ez şîyo mektebê yatilî, ez hevalonê xwu ra pîl biya. Ez des serrî biya. Babî mi ça ra qerar dabi mi bero mekteb, ez nizono. Di birey mi mi ra pîlî bî, ê nişrawitîbî mektebi. Xwu bi xwu qerar guretibî, gere mi bieşrawû mektebi. Hetanî o wext dewê ma ra çow nêşîbi mektebê yatilî. La mezreyê dewê ma Seyfon ra hîrê tenî panc serrî verî ma şîbî yatilî. Beno ki babî mi aye ra waştîbi mi bieşrawû mektebi.

Hetanî a roji mi qet yow herfê tirkî nezonayni. Ma dewe di bi kirdkî qise kerdêne. Aye ra ma tirkî nêzonêni. Aya serri di, dewê ma ra hîrê tenî û Seyfon ra zî hîrê tenî, ma şîbî mektebê yatilî. Verê cû ma yowbînan di kirdkî qise kerdêni. La ma-mostayê mekteb qisêkerdişê kirdkî qedexe kerdibi. Ma bi dizdî yowbînan dir kirdkî qise kerdêne.

Badê cû ma dest bi derson kerd la wexto ki sinifê ma bellî bi, ez teyna kotibîya yow sinifi. Uca di, şînasnayî mi çîne bî. Qican, zafîn tirkî zoneyni. Ayê ke dewon ra ameybî, zey mi ayon zî tirkî nê-zaneyni.

**EDÎTORÎ
RA**

Roşan LEZGÎN

Mi nuştayê xwu yê hûmara 94. de vatbi, îdeolojî însanan jehrî kenê, yewbînî rê kenê dişmen, awaniya milî ya miletan parçe kenê.

Mi yew nuştayê Îsmail Beşikçi de wendbi. Vatêne *"Peynîya serra 1979 ra hetanî destpêkê êlula 1980 ez Îstanbul de Hepisxaneyê Topbaşı de bîya. Ma het bi nameyê Tekoşîn Alî yew heval hebî. Kurdêko saf û wayîrê hîsanê milî bî. Sîyasetê Tekoşînî ra bî. Waya ey zî Dev-Sol ra bî."*

Beşikçi devam keno vano *"Waya Tekoşîn Alî malima muzîkî bî. Gama ke ameyne ziyaret, Dev-Solî rê hem ardimê pereyî kerdêne hem zî werd û sewbîna çî ardêne. Eslê xwu de hewceyîya Tekoşîn Alî bi pere zî, bi ardim zî estbî. La aye Tekoşîn Alî rê ardim zî nêkerdêne, ziyaret zî nêkerdêne. Oxro ke nê hetî ra îmkânê Dev-Solî hîna hîra bî. Têkilîyê kolonî (sömürge ilişkileri) komelê kurdan de têkilîyanê insanî winî xeripnenê. Esas ez wazena tekîd bikerî ke Kurdistan kolonî zî nîyo."*⁽¹⁾

Seke aseno, waka malime, neke birayê xwu rêxistina xwu tercih kena. Birayo ke gan û gwunîya aye ra yo; eynî pîze de virazîyayê û ameyê dinya, eynî çijeyî litê, çîyo muhîm, bira peyê beran de muhtacê ardimî yo, muhtacê şefqetî yo, la waka malime qet nêvana ti estê yan çin ê! Eynî hepisxane de şîna sewbîna merdiman ziyaret kena la birayê xwu nêvînenê.

Gelo waka malime hîsîyat yan zî

aqil ra nuqsan a? Ney! Unîversîte wenda, biya malima resiman, hunermend a. Ancî feqîr, jar û seqete zî nîya. Eşkena şîro endamanê rêxistina ke a sempâtîzanê ci ya ziyaret bikero, înan rê werd, pere û sewbîna çî biberê. La birayê xwu çînê hesibnena. Beno ke sey "dişmen" vînenê. Îhtîmalêko pîl, eke verê çimê aye de bidê birayê aye ro, pê îşkence bikerê yan zî bira nêweş bikewo, belkî bimro zî ancî a bi eynî qayde ci rê bêteleqe bo.

Gelo sebebê hende xeripîyayîşê têkilîyanê insanî çî yo? Beşikçi vano *"Têkilîyê kolonî komelê kurdan de têkilîyanê insanî xeripnenê."* Helbet rewşa bindestîye û kolonî bîle nêbîyayîşê Kurdistanî komelê kurdan de karakterê însanan û têkilîyê insanî zaf texrîb kerdê. La mi gore, hende xeripîyayîşê têkilîyanê insanî jehrîbîyayîşê îdeolojîkî (ideolojik zehirlenme) ra yo, hetê rêxistinan ra înan de pêardîşê "kesayetê îdeolojîkî" (ideolojik kişilik) ra yo. Çimkî gama ke ma ewnîyenê komelê kurdan re, eslê xwu de têkilîyê merdimatîye hende zî xirab nîyê. Qet nêbo, sey nimûneyê nê way û birayî nîyê. Coka nêkuweno merdimî sere, verî ke way û bira bibê sempâtîzan yan terefdarê rêxistinanê îdeolojîkan, ancî têkilîya înan winî biya. Çîyo ke nê hîsanê insanî yê muhîman; hîsîyatê eqrebatîye, merhemet û şefqetî mirêneno "jehrê îdeolojî" yo, mîyanê rêxistinan de virazîyayîşê "kesayetê îdeolojîkî" yo. Çimkî îdeolojî merdiman dekenê haletêkê winasî ke *"fikirîyayîş û kerdîşanê xwu de objektîf nêbenê, goreyê teasubê (ön yargı) xwu yê qalibgirewteyî têwgêrenê, heqîqetî nêşinasnenê, tena tesewur û îdeyê xwu gore*

dinya fehm kenê. Taybetîyanê tewr muhîman yê kesanê îdeolojîkan ra yew zî no yo, terefdarênê sewbîna îdeolojîyan sey dişmen vînenê."⁽²⁾ Heta neke tena terefdarênê sewbîna îdeolojîyan, ê ke eleqeyê xwu bi îdeolojîyan çin o zî dişmen vînenê. Çimkî karakterê bingeyên yê îdeolojîyan tehekum o. Çiyê ke teberê hukmê înan de yo, kontrolê înan de nîyo, ci rê di alternatîfan verdenê: yan gereka bikewê binê hukmê îdeolojî yan zî çînê/imha bibê!

Kesayetê îdeolojîkî de seba heqanê insanî, heqê ciwîyayîşê gandar, fikrê cîyayî û beyankerdişê fikrî tolerans û îhtîram nêmaneno. Çimkî îdeolojî, karakterê xwu ra munhasir, seba ke înanê bînan (ötekiler) çînê bikerê hertim sedeman îcad kenê. Eslê xwu de *"heme îdeolojî, eşkera yan nîmite, êrîşkar ê, wayîrê ruhêkê qatîlî yê û boya gwunî înan ra yena."*

Ez naye zî vajî, gama ke ma vanê "îdeolojî", zaf kesî tena doktrîne ke hetê rêxistinanê sekuleran ra ameyê pêardîş fehm kenê. Labelê eke polîtîze bibo, yanî eke şeklêko sîyasî bigêro, dîn hîna wuşk o. Yanî "kesayeto îdeolojîk" ke hetê rêxistinanê fundamentalîstan ra yan zî hetê cemaet û terîqetanê xerîfîyayan ra yeno pêardîş, êyê rêxistinanê çepgîranê sekuleran ra zaf wuşkêr û bêrehmêr o.

Nimûneyo ke Beşikçi behs keno, ez bi xwu her roje mîyanê ma kurdan de rastê enwayî tewir versiyonên ci yena. Nê hawa reftarîyê kesayetê îdeolojîkî (ideolojik kişilik davranışları) zaf rastê mi yenê. Ancî ez vînenê, muşahede kena yan zî pê hesyena ke yenê sewbîna merdiman sere de. Neke tena ez, kam ke biwazo bivîno,

eşkeno mîyanê ma kurdan de bi hezaran tewir nê hawa têkilîyanê xeripîyayan bi çimanê xwu bivîno.

Mi zaf dîyo, merdimê normalê sadeyî gama ke kewenê mîyanê atmosferê yew îdeolojî -dînî yan sekuler ferq nêkeno- masumîyetê xwu kenê vîndî, esas hîsanê xwu yê insanî, mesela, hîsanê eqrebatîye, hîsanê sey merhemet, şefqet, wefadarî, şukran û toleransî kenê vîndî. Kesayeto îdeolojîk, pozîsyon û hedefê rêxistine/ce-maetê xwu gore, hîsanê xwu yê neteweyî zî keno vîndî, rêxistin/îdeolojîya xwu herinda millet/milîyetê xwu de îqame keno.

Çîyo ke ma kurdan biresno pê, biyaro têhet, mîyanê ma kurdan de hîsanê pîyabîyayîşî xurt bikero, ma kurdan kokê xwu ser o sey kurd bikero wayîrê şexsîyetî îdeolojî nîyê, fealîyetê kesayetê îdeolojîkî hîç nîyê; heskerdişê welat û millet û milîyetê ma yo, şîurê kurdîyetî yo. Eke merdim îdeolojîk bo, tena endamanê rêxistina xwu ra hes keno, o zî belkî! La eke merdim bi hawayêko medenî millet/milîyetê xwu ra hes bikero, çî baş çî xirab, heme ferdanê milletê xwu ra hes keno.

¹ İ. Beşikçi, *Uluslararası Anti-Kürd Nizam ve Yüksek Kürd Bilinci*, İBV Yay, İstanbul, 2014, cêrnotê ke rîpelanê 319-322 de vîyareno.

² Prof. Ahmet Gürbüz, *İdeoloji/İdeolojik Kişilik Olgusunun Olumsuzluğu Üzerine*, www.zazaki.net

Mesrefê metbea yê na hûmare kek **Cemsî Kayayî** da. Ma ey rê zaf sipas kenê.

X A Ç E P E R S

ÇEPA-RAST

- 1- Her vaş kokê xo ser o ... (vateyê verênanê ma ra)
- 2- Unsur - Çogane, çanqil, gopale
- 3- Hûmarêk - Goşgiran, keso ke goşê xo nêşnawenê
- 4- Kile, kila adirî - Xaye, amanc
- 5- Serê şitî, xavike, lem - Rewşa hewayî - Çem, robar

- 6- Melhem, çîyo ke semedê weşîye merdim saweno canê xo ra - Kes, şexs
- 7- Vinderte, sakîn, gims - Çîyo ke gerek keno; luzûm, hewce
- 8- Candarêk (dano pede) - (bi fransî) Zupe, zirzop
- 9- Eza, tazîye - Qilçike, guçikê hêgayî; tengelayê mabênê hêgayan
- 10- Şalike, çale, şale (rîpêş) - Rewa, wit, rutubet

Cewabê Hûmara Verêne

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	B	U	Y	U	K	K	A	Y	A	
2	A	T	E		M	A	Y	E	K	E
3	S	Î	T	E		R	E	W		R
4	K		Î	N	A	D		E	P	E
5	Î	Z	M	A	R	Î	T		A	Y
6	L	A		M	D		Î	R		K
7		Z	Î		E	Ş	T	E	N	E
8	P	A	L	A	N	E		S	A	W
9	A	K	A	D	E	M	Î		Ş	T
10	Ç	Î	N	Î		A	L	E	T	E

CORA-CÊR

- 1- Kitabê Şêx Selahedîn Firatî (metnêko dînî yo, sey broşurî vejîyayo)
- 2- Elok, dîkê misrî - Keso ke seba çîyêk qayîl o
- 3- Newîye, çîya ke kehen nîya - Qezayêka Dîyarbekirî
- 4- Mîyanê "kome" - Perç, nepix (masayîş) - E, belê
- 5- Domanî, domanîye, zakî - "... û pîyaz ra qisey kerdene" (yew îdyomê ma)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										
9										
10										

- 6- Sufiksê mesderan - Vateyo ke duayan dima vajîyeno
- 7- Remayene, remayîş - Eksê "cêr"î
- 8- Eksê "serd"î - Zemîn, bermal

- 9- (ters ra) Hêrs, xişm - Rojhelato Mîyanên de milletêk - (matematîk) Des rey des keno çî?
- 10- Lak, çîyo teniko elastîk - Çere, çîmen

2016 de 29 Kitabî

Qaso ke ma tesbît kerd, 2016 de 29 kitabê kirdkî (zazakî) weşanîyayê.

Nê 29 kitaban ra 5 hebî Weşanxaneyê Roşna ra, 3 hebî Weşanxaneyê Vateyî ra la nînan ra yew çapa hîrakerdiye yê ferhengî ya, 2 hebî Weşanxaneyê Aramî ra, 2 hebî Weşanxaneyê Peywendî ra la nînan ra yew çapa diyin a, 2 hebî Enstîtuya Kurdî ya Amedê ra, 2 hebî Wezaretê Perwerdeyî yê Tirkîya MEB ra, 2 hebî Weşanxaneyê Astun ra, 2 hebî Fam Yayınları ra weşanîyayê, 1 DîSA ra, 1 Weşanxaneyê Na ra, 1 Weşanxaneyê Arya ra, 1 Weşanxaneyê Apecî ra, 1 Totem Yayınları ra, 1 Piya Art Yayınları ra, 3 hebî zî şexsan bi xwu weşanayê.

Kitabê ke 2016 de weşanîyê nê yê:

1) Mihanî Licokic, *Meymanê Homayî* (mîzah), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir, 2016, 48 rîpelî

2) Şahab Laçîn, *Estanekan û Meselayanê Gêlî ra* (sanikî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2016, 96 rîpelî

3) Nadîre Guntaş Aldatmaz, *Sanikanê Mamekîye ra* (sanikî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2016, 168 rîpelî

4) Cemal Pîranij, *Nuşteyê Verênî* (meqaleyî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2016, 72 rîpelî

5) Huseyin Karakaş, *Rêça Binbareke* (hîkayeyî), Weşanxaneyê Roşna, Dîyarbekir 2016, 119 rîpelî

6) Grûba Xebate ya Vateyî, *Ferhengê Kirmanckî* (Zazakî) - *Tirkî* (ferheng), Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul, 2016, 939 rîpelî

7) Newzat Valêrî, *Wexto Vîndibîyaye* (şîirî), Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul, 2016, 71 rîpelî

8) Nadîre Guntaş Aldatmaz, *Piltane* (roman), Weşanxaneyê Vateyî, İstanbul, 2016, 199 rîpelî

9) Mîkaîl Aslan, *Xayîs* (şîirî), Weşanxaneyê Aramî, İstanbul, 2016, 72 rîpelî

10) Sînan Sütçak, *Jûtenya* (şîirî), Weşanxaneyê Aramî, İstanbul, 2016, 120 rîpelî

11) W. K. Merdimîn, *Dîwan* (şîirî), Çapa diyine, Weşanxaneyê Peywendî, İstanbul 2016, 102 rîpelî

12) W. K. Merdimîn, *Dîwano Nêmcet* (şîirî), Weşanxaneyê Peywendî, İstanbul 2016, 72 rîpelî

13) Mela Mehemedê Hezanî (Şanlı), *Tefsîrê Roşnayî – Bi Zîwanê Zazakî (Kirdkî)*, Cild I-II, Enstîtuya Kurdî ya Amedê, Dîyarbekir 2016, 584 rîpelî

14) Mela Mehemedê Hezanî (Şanlı), *Tefsîrê Roşnayî – Bi Zîwanê Zazakî (Kirdkî)*, Cild III-IV, Enstîtuya Kurdî ya Amedê, Dîyarbekir 2016, 602 rîpelî

15) Komîsyon, Kurdî (Zazakî) - 6, Weşanê MEB (PDF), Ankara 2016, 120 rîpelî

16) Komîsyon, Kurdî (Zazakî) - 7, Weşanê MEB (PDF), Ankara 2016, 110 rîpelî

17) Baba Tahîrê Uryan, *Diwonê Baba Tahîrê Uryan*, Çarnayox: Feqî Çolîg, Weşanxaneyê Astun, İstanbul 2016

18) Îmamê Şafî, *Diwonê Îmamê Şafî*, Çarnayox: Feqî Çolîg, Weşanxaneyê Astun, İstanbul 2016

19) Amadekar; Ferîdûn Bîrgul, Rêberê Bîkarardîşê Setê Gulgulînê Gedeyan, Kurmanckî ra Çarnayîş; Roşan Lezgîn, Weşanê DîSA, Dîyarbekir 2016, 54 rîpelî

20) Alî Şeker, *Sîsperike* (şîirî), Weşanxaneyê Na, İzmir 2016, 120 rîpelî

21) Wedat Kaymak, *Zazaki İstanekî* (sanikî), Weşanxaneyê Arya, İstanbul, 2016, 140 rîpelî

22) E. A. Nolan, *Hesîrê Grania*, Çarnayox: Ugur Ser-mîyan, Apec Förlag, Stockholm 2016, 52 rîpelî

23) Mahir Çiçek, *Hestir Mezal Nedane* (şîirî), Totem Yayınları, İstanbul 2016, 112 rîpelî

24) Burhan Beyazyıldırım, *Ez Bêkes o* (şîirî), Berdan Matbaacılık, İstanbul 2016, 72 rîpelî

25) Bazîd Cîhangîr, *Zerrîya Min Kengula ya* (şîirî), Berdan Matbaacılık, İstanbul 2016, 80 rîpelî

26) Mehmet Mûkan, *Sanike Zazau - 1*, Fam Yayınları, İstanbul 2016, 64 rîpelî

27) Serkan Sariataş, *Darend*, Fam Yayınları, İstanbul 2016, 199 rîpelî

28) Yismayil Mirza, *Tüya Şae - Hekatê Zazakî*, Piya Art Yayınları, İstanbul 2016, 96 rîpelî

29) Ali Dikme, *Gulvangu itîqatê Kirmancu*, Kayhan Matbaacılık, İstanbul 2016

VILA SURI

Mi sermayê xo da yew vili,
Mi pey vili xemelna gijê Suri.

Suri ri nêda mi,
Ez mendo bê vili.

Sermayê mi yew vili,
Mi pey vili xemelna gijê Suri.

Vilay mi eyê Koy Pîr 'Ezî,
Deway Nêribî heme rez î.

Koy Pîr 'Ezî koyo berz o,
Rarî ser o esto rez û xerz o.

Mi sermayê xo da yew vili,
Xemelna gijê yew Suri.

Hesê Belê

AMED WÊRAN KERDO

Kuçey bajarê Amedî teng ê
Bexçeyê Hewselî reng bi reng ê
Heywax bawo heywax, nê çi ceng ê
Şar surgun de, heme cayî veng ê

Mi tameşe kerd dûr û nîzdî ra
Ti vanî mele vîyarto Sûr ra
Homayî viraştbi eynî nûr ra
Dîcle şutbi pê awka xwu zeng ra

Mehmed Emen

awanî (m): yapı
biyoke (m): ayva
çepigîr, -e: solcu
çirr (n): çağlayan, çavlan, şelale
doş biyene: dolaşmak
endam, -e: üye, aza,
germî (m): aş; pişmiş yemek
gerriziyayene (n): şikayetçi olmak, sıkılmak

guzin, -e: acı, acılı
hehecike (m): kırlangıç
îde (n): düşünce, fikir
jar, -e: güçsüz, zayıf, cılız
jehrî biyene: zehirlenmek
kekû: guguk kuşu
kil (n): sürme
komel (n): toplum
komele (m): dernek

kotere (m): üveyik
kurêk (n): darı
litene: emmek
litiş (n): emme
reftarî (m): davranış
resen, -e: özgün; orijinal
rêxistine (m): örgüt
rusnayene: göndermek
sale (m): yassı taş

solawe (m): 1.tuzlama 2.turşu
şuware (m): ağıt, ezgi
tengane (n): sıkıntı; darlık
teyr, -e: kuş
tomir (n): tambur
vuriyayene: değişmek
xerifiyaye: bunak; sapkın
xewriyayiş (n): bayılma
zeyt (n): zeytin yağı

Dogan Çelîk: “Gereka Ma Muzîkê Xo Modernîze Bikerîme”

Roportaj: Alî Aydın Çîçek

Ma bi xeyr dî.

Xêr bi silamet.

Ma wazenîme to nas bikerîme. Bi kilmkî Dogan Çelîk kam o?

Ez serra 1974 de, Dêrsim Çemişgezek de, dewa Enige de amo dîna. Ma di wayî û şeş birayî me. Hata mekteba verêne mi dewe de wend, dima ez des û hîrê bîyo, des û çar serrî bîyo, ma dewe ra vetîme, dewe kerde tal. A waxt kî mektebê Îmam Xetîbî viraştêne, yatiliye, zaf kesî domanê xo rusnayî, pîyê mi tarefdar nêbî, ma kî nêwaşt. Dewe de domanê bînî pêro şîy, hama zafê xo onca peyser remay amay. Ma û pîyê mi dewe de mendî, ma kî amayîme Îstanbul.

Şima kamcî serre ameyî Îstanbul? Wexto ke ti ama Îstanbul se kerd, to wend yan ti cayêde gurîyaya?

Ez serra 1989 de amo Îstanbul. Ma nîşkîyayîme biwanîme. Şîme xo rê gurîyayîme, karkerîne kerde. Zobîn ke xora şansê ma kî çîn bî.

Waxto ke ti ama Îstanbul hîna doman bîya, to rehet xo da ra Îstanbulî? Seba ke ti hem dêrsimij a hem kî kirmanc a, tawa kesî to ra çîyê vatêne?

Heya. Mesela, ez jû kar de gurîne, des û şeş, des û howt serrî bîyo. A waxt, mi rê vatêne “Sima elewî yê? Mi kî va “Heya”. Va “Sima de mum söndü esta?” Hata a waxt mi qe çîyêdo henên nêheşnito. Mi va “A çik a?” Mi pers kerd. Îşte, huya va “Nîya nîya!...” Ortê dukanî de mi da layikî ro. Yanî o kî hevalê mi bî, ma pîya gurîne. Ma dima bîme heval, hama dej o, rey-rey yeno mi vîrî.

Meraqê to yê muzîkî key dest pêkerd, yanî ti key ra nat muzîkî de eleqedar bena?

Vengê kalikê mi zaf wes bî. Kalikê mi şuwarî vatêne. Hama pîyê mi hem cinîtêne hem kilamî, deyîşî vatêne. Çê ma de çar-ponc curayî estîbî. Pîyê mi gurotîbî. Zerê çê ma de her kes tomir cineno. Hama pîyê mi tayê tesewufê kirmancîye tey eştibî, qizilbaşîye tey eştibî. Ey zafêrî deyîşî vatêne. Siro ke vatêne mi saetê-di saetî goş nêne ey ser. Mi di tenî bandî qeyd kerdî, yanî vengê pîyê xo qeyd kerdî, hona mi der ê, wedardîyaye yê. Hetê muzîkî ra pîyê ma raya ma kerde ra. Yanî raya verî ez tesîrê kalikê xo de, tesîrê pîyê xo de menda.

Waxto ke ti doman bîya, dewe de, ortê hevalan de to kilamî vatêne yan dima dest kerd cî?

Mi dewe de kî vatêne, hama dijdî dijdî. Yanî a waxt tayê şermayîne. Îstanbul de kî dewam kerd.

Waxto ke ti reşta cî, yanî siro ke ti êdî muzîkî de eleqedar bîyêne, o taw kamcî hunermendî bîy û çê şima û der-dormeyê şima de miletî goştariya kamcîn hunermendan kerdêne?

Sulta Korê estbî. A hona wes a, nika heştayê esta. A çima ra feqîr a, a tim dewe de fetelîne. Aye vatêne. Tomirê xo jî estîbî. Jû kî Kor Memed estîbî. O kî çima ra feqîr bî, herhal o îşkence de henî bîbî. Î kî tomir girotêne dewe bi dewe fetelîyêne vatêne. Ma goş nêne înu ser.

Dogan Çelîk

To cor ra zî tayê qalê ci kerd, la ez wazena reyna tayê sere ra bigêrî. Waxto ke ti şîyêne mekteba verêne malimî ke ameyêne dewe derse dêne, têkîliya înan û dewijan senêne bîye?

Malimê ma pêro tirkî bîy, pêro îslamîstî bîy. Nêverdêne ke ma kirmancî qese bikerîme, vatêne “Tirkî qese bikerê.” Hama î malimanê tirkû peydepeyde kirmancîya ma ra zaf has kerd. Nika yeno mi vîrî, dêne ma ro, ma kirmancî me, î tirk ê ya, dêne ma ro. Yanî ma ders virazîme kî danê ma ro, mevirazîme kî danê ma ro. Yanî îşte jû mane vetêne. Ma nan dêne ci, germîye dêne ci, î diji-dijî ma ra risnêne. Pîyê mi kî, dewica ra vat qarşê xoca mebê, musenê. Rocê ame pêro kî musayî, di malimê mi, hîrê malimê mi dewe de zewecîyay, dewe ra nêşîy. Î tirkî dewe ra nêşîy, uza de kewranîye dayî.

To Îstanbul de key dest kerd ci û profesyonel muzîk viraşt?

Seke mi vat ya, zerê çê ma de her kes muzîk virazeno, abê mi (Enwer Çelîk) kî muzîk virazeno. Mi verê cû tirkî rack-resen (özgün) muzîk viraştêne. Ez xeylê cayon de vejîyo, bar de, kafe de... Mi di-hîrê tenî kirmancî vatêne daha zêde tirkî vatêne. Naye ra des û ponc serrî raver mi çixa tirkî viraştê kulî dirnayî eştî. Mi va, no ez nîyo. Dima mi dest kerd ci, kirmancî muzîk viraşt. Hen dewam kerd.

Albumê to “Zewt” 2014 de vejîya? Ti kamî de xebetîyaya û senî vet?

Saba nê albumî mi zaf tengane dî... Dima Cemal Taşî ez Hasan Saltukî de daya naskerdene. Ey va bê ez to rê album virazena. Hasan Saltukî emego zaf rind da, weş û war bo. Yî albumê mi viraşt. Ponc serrî de ma album kerd tamam, 2014 de vejîya. Album de des û di kilamî estê. Nînu ra des û jû qese û qeydeyî yê min ê, jûye (Çerçî) yê Cemal Taşî ya.

Ti bi xo kamcîn enstrumanan cinena û reyna to albumê xo de ca dayo kamcîn enstrumanan?

Ez gîtar û tomir cinena. Albumê mi de zî enstrumanê sey saksafon, baterî, bongo, perkusyon, temiro hîrêtel û qirnata (kîrnata) estê. Yanî enstrumanê modernî zafêrî tey estê.

Ti muzîkê xo senê name kena, yanî tarzê muzîkê to çî yo?

Etnîk Folk.

Waxto ke albumê to “Zewt” vejîya to şarê ma ra reaksiyonêde senên girewt?

Mi rê vat ti ça zewt vana, zobîn çîyê vase. Hama

mi namê albûmî “Zewt” na piro. Yanî ma senîniya (nitelik) albumî ra zî memunî me. Mi şarê ma ra reaksiyonêde zaf rind girot. Şarê ma, hevalê ma pê qayîl bî yanî.

Goreyê to mabênê muzîkê kirmancî yê vizêrî û muzîkê ewroyî - muzîkê modernî- de çî ferqî estê, na babete de fikrê to çik o?

Nika Sey Qajî, Huseyîn Doganay, Silo Qiz, Saîd Baksî... nê lokal ê, yanî nê deyîrbazê Dêrsimî yê, Erzinganî yê. Tabî pêro seba ma deger ê, hama lokal ê. Ê ma tayê henî nîyo. Muzîkalê ma modern o. Yanî ma a xete nêbirna, modernîze kerda. Endî ma teyna Dêrsim de nîme, Îstanbul de yîme, Fransa de yîme, Almanya de yîme, her ca de yîme. Yanî ma ça senfonî mevirazîme. Deyîrbazê ma, şairê ma, qese û qeydî reyna ê ma yê, hama gere ma muzîkê xo bikerîme muzîkê dîna. Mesela, Kamkarî, Yelda Ebasî, Mohsen Namjoo... Nê zî zonê dayika xo de muzîk virazêne, vanê. Yanî gerê ma zî muzîkê gelenekselî modernîze bikerîme, biresnîme normanê evrensêlîye.

Ti hunermendanê ma yê verênan ra kamcînan ra hes kena û goştariya înan kena?

Ez hama-hama goştariya pêro hunermendanê ma kena, hama Huseyîn Doganayî ra zobîna hes kena. Reyna Rencber Ezîz goş nana ser.

Ti hunermendê ma yê ke ewro muzîk virazenê înan senî vînena, înan ra kamcînan teqîb kena?

Ez Mîkalîl Aslanî, Ozan Serdar û Metîn-Kemal Kahramanî zaf rind vînena. Mi zaf goş na kilamanê înan ser, înan kî zaf kilamê weşî viraştî û vatî.

Ti teberê muzîkî de çinayî de eleqedar bena?

Ez tek muzîk de eleqedar beno. Yanî ha vêsan ha têsan karê mi muzîk o.

Naye ra tepîya ti wazena hetê muzîkî ra çî kar bikerê? Yanî na babete de çî projeyê to estê?

Nika reyna mi kirmancî xeylê kilamî viraştî. Nê kilamê mi kî zê ê verênan ê. Onca Kalan Muzîk der o.

Seba nê roportajî ez zaf sipas kena û xebata to de serkewtene wazena.

Ez zaf teşekur kena. Weş û war be.

The Music from Dersim

DOĞAN //
ZÊWT / BEDDUA / CURSE

KALAN

Tay çî estê ke cuya merdimî vurînenê, zaf tay çî estê ke merdimî kenê şa. Xora cuya ma kurdan de çîyê ke merdim pê bibo şa, reyke tay ê. Çîyanê ke cuya mi vurnaye û ez kerda kêfweş ra yew rojnameyê yewin yê kirdkî *Newepel* o.

Newepel ra ver mi zaf tay nuştayê kirdkî wendibî. Tewr ewilî mi romanê mamostayo erjaye Haydar Işikî wendbi. Mi serrêk de ancax qedêna. Ez zana şima nika pê mi huyenê vanê “No senî wendiş o? Merdim yew serre de kitabêk waneno?” La ez se bikerî! Mi wendên nêwendên mi tam fam nêkerdên. Ez qayîl biya hemeyê romanî fam bikerî. Mi wina belkî des rey, vîst rey yew rîpel wendên. Mi sey yew etîmologî çekuye nayêne çekuye ver û mi fêkê Çewlîgî dir çekuyî muqayese kerdên ke ez fam bikerî. Xora o wext ferheng zî destê mi de çin bi. Badîna ferhengê Harun Turgutî kewt mi dest, mi va, ez bi hetkarîya nê ferhengî romanî newe ra biwanî. La tu hetkarîya ferhengê Harun Turgutî zî nêresaye mi, çunkî bi fêkê Palî û Çewlîgî ya amade bibi. Mi nameyê Grûba Xebate ya Vateyî û ferhengê Vateyî zî eşnawitbi la ez nêşkîne peyda bikerî. Badîna mi mîtinganê kurdan de tayê kitabî dîyî, erînayî û wendî. Yanî têkilîya min û kirdkî zaf tay bî.

Cûwa pey, networkê sosyalî yê sey *Facebook*î vejîyayî. Mi *Facebook* ra rîpel û grûbê ke kirdkî nusenê teqîb kerdî. Her kesî goreyê fekê mintiqaya xo nuştêne û her kesî kirdkiya êyê bînî xelet dîyên; çewî çow qebul nêkerdên.

Rojêk H. Emîn Beykonduyî va, “Ti zanê, rojnameyêk esto, nameyê ey *Newepel* o. Bi kirdkî yo.” Mi va “Nê, mi nêşnawito.” Mi nata-weta pers kerd, înternet de *Newepel* ca kerd. Ez bawer kena ma keyepelê *Zazakî.Net* ra adresê e-mailê kek Roşanî peyda kerd û ma ey dir kewtî têkilîye. Wina pira-pira ma *Newepelî* de nuşt û wend.

Bi no hewa *Newepel* kewt cuya ma. Ma tena nêwendên; ma hem *Newepel* de nuştên hem wendên. Yanî ma bîyî nuştux. Mergê mi amêne vîrê mi la rojêk kirdkî nuştîş vîrê mi nêamên. *Newepelî* firsend da ma, ma zaf eserê xo yê folklorikî ke binge yê edebîyat û kulturê ma yê; sanikî, deyîrî, vateyê vîrenan, îdyomî û bawerîyê şarê xo yê verênî vîndîbîyayîş ra xelisnayî, qeyd kerdî. Sobîna zî, hikayeyî, şîrî ûsn. zaf nuştayê ma *Newepel* de weşanîyayî.

Bi *Newepelî* zaf çîyî bi nuştîş qeyd bîyê, azê ma rê mîras mendê. Bi *Newepelî* zafê merdiman zîwanê xo newe ra kişf kerd. Zafine bi heyecan a hem wend hem bi qijanê xo da wendiş. Yanî ma eşkenê nika sey yew mabeynê tarîxî *Newepelî* ra behs biker: *Newepel* ver, *Newepel* ra pey...

Verê *Newepelî*, kirdan de zêde hêvî çin bî ke rojêk ma asîmîlasyon ra xelisîyenê. Çewî qijanê xo dir hend kirdkî qisê nêkerdên. Zaf tay merdiman Ewropa de qijanê xo dir kirdkî qisê kerdên. Ma na babete de şarê ma yê Ewropa û yê welatî têver nin, xora şarê ma yê Ewropa verî zî yê welatî ra zafêr qijanê xo dir kirdkî qisê kerdên. La badê *Newepelî* hîna zaf merdiman erjê zîwanê xo zana, qijanê xo dir kirdkî qisê kerd. Zafê înan zî qayil ê ke nuştîş û wendiş bimusunê qijanê xo. Zaf kirdê ma wina hem nuştîş hem wendiş musayî. Sobîna merdiman zî *Newepelî* ra qewet girewt, zîwanê xo rê wayîr vejîyayî. Bi *Newepelî* her roje eleqeyê kirdan nuştîş û wendişê kirdkî rê bi zêde.

Ma çend embazan xo mîyan de xebere dayîş kerd, ma va, “Ma senî biker ke wa yew havila ma *Newepelî* rê bibo!” Embazê ma yê ciwanî hunermend Deza (Yaşar Bazencîr) û H. Emîn Beykonduyî va “Ma *Newepelî* tîya biroşê. Wa hem *Newepelî* rê hetkarî bo, hem hîna zaf merdimî wanenê û nusenê.” Bi no hawa ez mamostayê ma yo erjaye Roşan Lezgînî dir kewta têkilî, mi va “Ma rê *Newepel* bierşawe, ma tîya roşenê.” Mamosta Roşan Lezgînî ma rê *Newepel* şawit. Mi bi heyecan a berd resna kirdanê ma.

Hewa ewilîne senî ke şarê ma *Newepel* dî zaf bîyî şa. Zafine bawer nêkerdên wina safî kirdkî yew rojname neşir beno. Girewtên xo dest, seke çîyêko pîroz beynateyê engîştanê înan de bo, wina bi îtîna depîştên. Zafine ca de dest pêkerd wend, çîyo ke fam

Maceraya Newepelî ya Bremenî

İsmet BOR

nêkerdên persayên. Zafine va, “Ma yew kursê kirdkî aker.” Tayêne va “Ma şewanê wendişî organîze biker.” La nê pêro vate de mendî, çunkî her çî rê wext esto, nê çîyan rê wext çinîk o! Ma yew mude kursê zîwanî akerd, çar-panc tenî amêne. Heta çend rey çar-panc qijî zî ameyî. Qijan pîlan ra hîna baş wendên. La bi hamnan, tayê şî hec, tayê şî kar û gure, wina kurs bi vila.

Lakîn wexto ke mi hewa diyin û hîrêyine *Newepel* berd, kirdanê ma ewnîyayî ke bi fekê dewa înan, yanî bi fekê mintîqa û bajarê înan nênusîyayo dest pêkerd bîyî geriz. Çewlîgîjî va “In fêk Dêrsim o, kirdkiye xas kirdkiyê ma wa. Şima çê bi kirdkiyê ma ninisên?” Dêrsimîjî va “No fekê Çewlîg û Licê yo. Kirmanckîya xase yê ma ya. Şima çayê bi fekê ma nênivîsnenê?” Licêyîjî va “Eno fekê Sêwrege wo...” Wina hem ez berda arda, hem yewbînan berd ard, mutabîq nêbî gelo fekê kamcayî ser o nusîyayo. Mi va “No fekê tu cayî ser nênusîyayo. Nê embazî qayil ê wa kirdkî standard bo. Wa kirdkî bi yew sîstem a bêro nuştîş ke, pêro kirdî yewbînî fam bikerê. Eke ma pêro goreyê mintiqaya xo binusê û qisê bikerê, ma do timûtim yewbînan fam nêker, yewbînan ra dûrî vinder. Eke ma bi yew zîwano standard a binus û qisê biker, ma do yewbînî ra nîzdî bê, hîna baş yewbînî fam biker. Yewbîyayîşê ma wina beno xurt...”

Fikrê standardkerdîşê zîwanî kewt zafine sere û bîyî şa. La tayê estê hema ra zî rike kenê vanê “Nexêr! Şima çîra bi kirdkiya ma nênusên? Ma na kirdkî fam nêkenê!” Ti çend mîsal danê bide. “Lam” vanê “mîm” nêvanê. Ti vanê, filan mîlet hend fek û lehçeyê înan bibî. Ewnîyayî yewbînan fam nêkenê, ard zîwanê xo standardîze kerd, bî mîlet. Ma zî gereka wina biker. La ha vaj ha vaj!

Ez bi xo zî qayil a fekê mintiqayanê ma vînd mebo. Pêro mintiqayan taybetîya cuya xo danê zîwanê xo. La gereka fekê pêro mintiqayan goreyê sîstemê raşt-nuştîşî û alfabeya muştêreke bîyerê nuştîş.

Bremen de êyê ke *Newepelî* erînenê bîyî çend qisimî. Tayê estî zerr û pîze ra erînenê. Tayê semedê hetkarîye erînenê. Tayê semedê xatîrî erînenê. Tayê şarmeyenê vajê “Nê ez nêerînenê.” Tayê zî ez se kerî-nêkerî nêerînenê. Êyê ke nêerînenê ca bîyero ca, tewr zaf zî ê vit-vit kenê vanê “Her çîyê kurman-can esto. Qey tu çîyê ma çinîk o!” Ez zî vana “Hendayê kurman-can kerra şima sere ro gino!” Ez vana “Kurmanc wayîr pê vecîyeno ke çîyê ey esto. Ti zî wayîr bivejîye, wa yê to zî bibo.” To dî na rey va “Nê! Wa partî bivejîyo.”

Mi heta ewro *Newepel* dayo kamcîn kurmancî, bê îtiraz, bê pers, ca de erînayoy. Zafine tena nêerînayoy girewto xo dest bi eleqeyo gird a wendo. Aboneyê kurmancî zaf bi dil û kêf a *Newepelî* erînenê. Heta nika tek yew kurmancî îtiraz nêkerdo nêvato “Ez fam nêkena, ez nêerînenê!” Ancî nêvato “Yê kamcîn partî yo?” Heta hevalê sey firinkar Abdullayî û wayîrê firina Lawaşî heval Serwet zaf bi kêf erînenê. Heval Abdullah kamca mi vînenê vana “Hevalê İsmet, rojname

heye? Yekê bide min.” Heta yew aboneyê *Newepelî* yo tirk zî esto. Nameyê ey Xalit o, Uşak ra yo. O zî bi kêf a erînenê.

Mi verî *Newepel* berdên her ca; qehwexane, camî, komele, dikan ûsn. La nika ez hend nêbena qehwexaneyan, çunkî ê ke tewr zaf qayil nîyê bierînî qehwexanen de estê. Wa zûr nêbo, êyê ke qehwexaneyan de yê, pêro wina nîyê, qismêkê înan bêfîtiraz gênê. La tayê estê, zerrîya merdimî ci ra qelibîyena. Ti ewnîyenê merdim ha yo qumare ser o, yan her roje çewres-pancas Ewro heqê xoşkîn û okey dano, la ti vanê “Rojnameyêk bierîne!” Vano “Pereyê mi çinîk o!” To dî yewnayî va “Mi erînayoy.” Ez vana “To kamî ra erînayoy?” Vano “Yaw mi erînayoy!” Ez xora qayîl a merdimanê sey nînan şarmezar bikerî, no rid ra ez bineyna şina ser. Ez vana “Lîya nê rojnameyî bê mi çow nêroşeno! Dê mi ra vaje to kamî ra erînayoy?” Ez vana “Pereyê to çinîk o, bigêre wa kîseyê mi ra bo.” Ez bi qestikîna wina kena ke wa bişermayo reyna mevajo pereyê mi çinîk o. To dî yewnayî va “Ez fam nêkena!” Ez vana “Ti fam nêkenê zî bierîne ke wa dewom bikero beweşanîyo. Wina zîwanê ma vîn nêbeno. Êyê ke qayîl ê binusê biwanê, wa havila to înan rê bibo.”

Tayê zî hîn nêzanê se vajê, to dî va “Eke rojnameyê partî yo, ez erînenê. Eke yê partî nîyo, ez nêerînenê.” De ti hîn bêre ney rê îsbat bikere ke yê kamî yo! Ez vana “No rojnameyê kulturî yo. Eleqeyê ey û partîyan çinîk o. Her partî, hereket û grûbê kurdan ra merdimî tede nusenê.” Êyê ke partî ra nîzdî nîyê dîrekt nêvanê, yê kamî yo? Pê qestikîna verî vanê, “No rojname kamca de neşir beno? Kam nê neşir keno? Kam tede nuseno?” Wina qayil ê bimusê, dê rojnameyê hereketê înan o, yan nê! Ez înan rê zî tek bi tek îzeh kena ke wa pê yew rojname bierînenê. Heta tayê seke mi qehwe de vînenê, ca de pê qestikîna paygerm kenê û bîneyke zûrî kenê vejîyenê teber. Ez dima vendena vana “Deza! Rojnameyê xo bierîne hema şo!” To dî va “Ez ha yena!” Ez vana “Ez tîya de paweyê to nêvindena! Rojnameyê xo bierîne hema şo!” Hîn mecbur beno gêreno a, yeno erînenê.

Wexto ke rojnameyî zêde mi dest de bimanê, o wext ez mecbur şina qehwexane. Eke ez şîyerî, ê ke ez zana nêerînenê, êdî ez qet ci ra nêvana, rojname bierîne. Xora tayê xalê mi hunermend Deza mi ra gêno. Tayê zî H. Emîn Beykonduyî gêno. Wina barê mi beno şenik. Rojnameyê ke manenê, ez bena dana esnafan.

Esnafe ma yê bînî ke bi zerre û pîze ra erînenê, Berber Apo û birayê xo Mehmed. Wayîrê lokantaya Marmarîsî dezayê mi Nûrî, wayîrê firina Lawaşî yew lajo Maton ra, Evdilla Kaya, Gawon Zaza, ancî wayîrê lokantaya Dewranî heval Esker, wayîrê firina Çewlîgî Mustafa û Memed. La çîyo ke zaf moral dano mi, ciwan ê. Ciwanî bi zerr û pîze ra erînenê. Nêwanê zî ancî erînenê. La zafê ciwanan wanenê. Heta qehwexane de to dî venda va “Heval mi rê *Newepel* verd! Bide embazanê min zî.” U vejeno heqê pêruno dano.

Ez bawer kena eke tena kirdê ma yê Ewropa kirdkî rê wayîr bivejîyê, kirdkî do hîna zaf aver şîyero. Ez bawer kena ma do her bacarê Ewropa de des hezaran *Newepel*, kovar û kitabî biroşê.

Vanê wexto ke Nemrûdî Îbrahîm pêxamber eşto adir, hehecike awe kerda neqûra xo gêraya ke adir hewn a kero. Îbrahîm pêxamberî vato “Ya teyra Homaî ya qijek û delale! No adir senî bi awa neqûra to şîno hewn a? Bîlesebeb xo eciz meke.” Hehecike vato “Ya nebîyê Homaî, ez zî zana nêşîno hewn a. La ez qayîl a ti bizanî, ti tena nîyê, dostê to zî estê.”

Xebata ke ma kenê qijek a, la ha êyê ke erînenê ha êyê ke roşenê, wina sey hehecike vanê “Xebatkarê *Newepelî* û sobîna rojname, kovar û kitabî kirdkî! Şima tena nîyê.”

Êyê ke kirdkî rê wayîr vejîyenê, ez pêruno rê zaf sipas kena. Yew mîlyon belûye ra yew belû bena dara mazîyere. Ma hêvî kenê ke *Newepel* û neşîryatê kirdkî yê bînî zî bibê belûya kirdkî; kirdkî bibo dara mazîyere û bi henzar serrî emr bikero.

WERDÊ
MA

APRAXÎ

Amadekare:
Necîbe Kirmizigul

Malzeme: Apraxî, 1 kîlo riz, 2 sereyî pîyaz, sereyê sîr, 2 şamîkî, mexdenos, 1 bardaxe zeyt, awa leymune, 1 koçika şamî awa şamikan, 1 koçika şamî awa îsotan, îsoto perrik, îsoto sîya, naneyo huşk, kîmyon, sole.

Viraştîş: Eke apraxê solawe yê, bi awa germa pak bişiwê wa solawî pa nêmano. Eke apraxî teze yê, awa germe de tay bixasênê. Apraxanê xo no qeyde hazir bikerê. Zeyt dekerê yew taweyê hîrayî. Pîyaz û sîrî hurdî-hurdî bikerê û riwen de bi sol a sûr bikerê. Dima şamikan bidê rende ro û çekerê taweyî mîyan wa sûr bo. Dima awa şamikan û îsotan û baharatî heme îlawe bikerê, wa tayê sûr bo. Waştîşê xo gore awa leymune îlawe bikerê. Şima awa henaran yan zî awa sumaqî zî şenê tercîh bi-

kerê. Dima rizî bişiwê û îlawe bikerê, wa teyê sûr bo. Peynî de mexdenosî îlawe bikerê têvde û ronê.

Dezge yan textî ser o apraxan akerê, girdeya apraxan gore dekerê û bipêşê. Çend şênê barî bipêşê, wa sey cixare bê. Şima apraxî piştî tepîya, quşxane de rêz bikerê. Labelê binê quşxaneyî de apraxan ronê ke wa apraxê dekerdeyî bin nêgêrê. Apraxî rêz kerdî tepîya, sala apraxan ser nê, wa apraxî vila nêbê. Dima tayê sole û tayê zeyt û di kate riz, awa germe ser bikerê û ser nê. Awa ke şima kenê ser, rizî gore tay yan zî vêşî eyar bikerê. Çike tayê riz vêşî awe anceno tayê esto tay anceno. Apraxan awa xo ant tepîya, ronê û sala ci ser a hewadê, wa serdin bê. Dima bi afiyet a biwerê.

XOVÎRRAKERDIŞ

Şaîr Can Yücel vano, "Xo vîr ra meke; vatişê 'mi êdî kerdî xo vîr ra' eslê xo de reyna xovîrardiş o!"

Raşt a! Mi va, mi ti kerdê xo vîr ra! Mi ti hişê xo ra, zerrîya xo ra pak kerdî. Hema ewro ti hê sey roja verêne mi vîrî de. Hîna ganî yê.

Ti bîyê sey nêweşîya kronîke. Ez nêzana çi wext sancî kena. Ez vana, ez bîya weşe. La bêhemd sancî mi gêno. Zereyê mi dejenî. Ez xo ra şîna; xewrîyena. Ez bena helak. Ez bêrî kena. Ez...

Ez yena xo, reyna xo rê xeyalî nana pa. Xo rê şayî virazena. Xo rê cuyêna newe xêz kena. La peynî de doş bena, ageyrena deşê xo ser o ronîşena.

Necîbe KIRMIZIGÜL

Zemanêk yew siltan beno, namê yê Sultan Mehmûd beno. Yew zî cîranê Sultan Mehmûdî esto, zaf feqîr û zaf perîşon o. Sultan Mehmûd xwu rê fikirîyeno vano "Ez se bikerî, ez ina eşkera çî bido ci nêbeno."

Yew xezîna Sultan Mehmûdî esta. Sultan Mehmûd fikirîyeno vano "Ez ina xezîna bido ci." Vendo ci, beno zere, xezîna ha uca de, yew wuye dano ci, vano "Wuye zerey xezîna kir, çend zerdî ameyî, biger û şû."

Mêrik wuye gêno şîno. Wuye dest ra recifyeno, wuye çep tadîyeno, yew zerd tena zerey' wuyeyî de maneno. Sultan vano "Qismet ti o yo, yew zerd xwu bigêr û şû."

Mêrik yew zerdê xwu gêno şîno. Epey wext vêreno, sultan yew roj ano yew kergi pojeno. Zerreyê kergi qelişneno, dekeno pir zerdon, kergi dano xizmekarê xwu vano "Berî bide ê feqîrî."

Senî beno, yew merdimî çimakerde vînenî ke xizmekar ha şîno, kono xizmekarî dima. Reseno ci, xizmekarî ra vano "Xalo ti a kergi nêrueşenî? Birueş bide mi." Xizme-

Mêşelaya
Siltan Mehmûdî
û FeqîrîArêkerdoxe:
Nîhal KAYIŞKIRAN
Vatox: Xeyrî Dervîşoğlu
(78 serre)

Mintîqa: Çewlîg

kar vano "Temam, ez rueşena dona ti." Mêrîko çimakerde vano "Ti çend ra roşenî?" Xizmekar vano "Panc kaxitî."

Mêrik panc kaxitî dano ci, kergi gêno şîno. Ewnîyeno ke zereyê kergi ha pir zerdî.

Sultan Mehmûd eşnaweno mêrikî xizmekarî ra kergi girewta berda, vano:

- Vermese Mabut, ne yapsın Sultan Mahmud!*

Yew roj tayê peran dekeno zereyê puell, serî cehdê yi ra non ro. Sultan Mehmûd xwu nimneno.

Sultan Mehmûd xwu nimneno, pereyî kerdê zereyê puellî, eştî uca. O feqîr wet ra yeno, xwu rê fikirîyeno vano "Inê korî senî rayîr ra şînî?" Çimanê xwu qefilnêno, rayîr ra dewam keno. Zerdon ra vîyareno. Gelekî rayîr şîno, hama newe çimanê xwu akeno.

Sultan zî ey vînenî, ancî vano: - Vermese Mabut, ne yapsın Sultan Mahmud!

*Eke Homa nêdo, Sultan Mehmûd se keno!

Di merdîm cehdi ra şînî, şînî vêr yew kaş. O yew vano "Ma yew dozer dîn inî kaşî r' ti ra şînî." O bîn iz vano "Xeberon herîfî medî!" Vano "Temam, mi çik niva!"

Şînî vêr awki. Vano "De vinder, ma yew benî pird, yew zî ser a şînî." O bîn heyne vano "Mi to ra va xeberon herîfî mevajî!"

Heyna dewam kenî, şînî nîzdî yew dewî. Vano "Ez meymanê to ya nu ti meymanê min î?" O ki a dewî ra yo, ê xerîbî ra vano "De xeberon herîfî mevajî, to ewro xwura sarey' mi dejnawo, ti şînî ça şû!"

Yew keynayê ey esta, şîno keyê keyna, vano "De yew piranê nanî bîyar ez mi bîyo de." Keyna vana "Xêyr o, se biyo?" Babîyê ya vano "Mi ti ra vato yew piranê nanî bîyar, xwura ez yew gêj a." Keyna zî vana "Ti heta mevajî ez nan nêana."

Babîyê ya vano "Ez şîya, mêrikêk raştê mi ame, mi ra va, dê bê ma yew dozer bîyar, ma ini kaşî re pîrod, ma dewam biker." Keyneki vana "Mêrikî to ra vato ma xwu rê qisey kenî, ma vejîyenî lewe."

Babîyê keyneki vano "Ci ra pey, ma dewam kerd, ma ameyî verî yew awki. Mi ra va ma tîya de yew benî pird yew zî ser a şînî." Keyneki vana "Temam bawo, mêrikî vato, ma heta wur di zî xwu kenî awki mîyan, benî hî, ma yew xwu kenî pird yew iz xwu kenî paştî ser, şînî."

Keyneka
ZonayaArêkerdoxe:
Ceren YAĞIZ
Vatoxe: Sebîha Kayuntu
(57 serrîye)
Mintîqa: Çewlîg

Resim: Seywan Saeedian

Babîyê keyneki vano "Temam, ê di hebî meselayê ke mi to ra vatî, to cewab da. Labelê ma şî dewî, keyê mêrikî, mi ra vat, ez beno meymanê to nu ti bîn meymanê mi?" Keyneki vana "Ti heta nêşîrî, ê merdimî mîyarî îta, ez to ra nêvana."

Merdîm warzeno şîno. Gêreno ê merikî bîyarî keyê xwu, rayîr de xwu rê fikirîyeno, vano, ez zor-bela ê mêrikî ra xelisî-yewa, ez heyne şîna gêrena ê merikî. La peynî de şîno mêrikî vînenî, ano keyê xwu. Mêrik yeno zere, ewnîyeno pîrnîkê keyneki ra, vano "Ino keyê to rind o, labelê lojinê yi çowt a."

Babîyê keyneki vano "Mi to ra va ino merdim ma rê lazîm nîyo!" Keyneki iz vana "Lojinê ma çowt a labelê dumon xwu raşt ancena."

Mêrik iz paşayê xwu rê gêreno yew cînî, vano "Mi paşayî rê yew cînî dî." Mêrik warzeno şîno verî paşeyê xwu, vano "Paşay' mi, mi to rê yew keyneki dîya."

O û paşa pîya şînî keyê mêrikî, keyneki wazenî. Babîyê keyneki aye dano. Şînê keyneki pê astor a bîn şînî vêr berî. Keyneki astor ra yena war labelê nêşîna zere, şar şîno paşay' ra vano "Keyneki nîna zeri." Paşa zî aqil o, fehîm keno. Paşa şîno keyneki ra vano "Bê zeri, ez çi rey to ra nêvana. Ez paşa wa, ti yew keynek a, yew nêzûn a."

ZÛRO TEWR PÎL

İnglîzkî ra tercume:
Rozerîn OKÇU

Gama ke malim kuno sinife, vînenî ke di hebî wendekarê lacînî munaqêşe kenê. Malim perseno vano "Şima çi rê munaqêşe kenê?"

Tutan ra yew vano "Ma des dolarî dîyê û kam zûro tewr pîl bikero ma danê ê."

Malim hêrs beno vano "Gereka şima xwu ra bişermayê! Ez ke emrê şima de biya, mi nêzanayne zûr çi yo."

Enaye ser o tutî des dolarî danê malimî.

Çime: <http://reallyfunnyjokes.tumblr.com/>

KEÇELÎ NÊŞINÊ CENET!

Arêkerdax: **Bîlal YAKIŞAN**
Vatox: **Evdirehîm Y.**

Yo dewê Dara Yêni ra Mala Qasim esto. Hetê dîni ra zonayîşê yî zaf o. Şarê dormalê aya dewi semedê yo persê dîni yan zî semedê yo fetwa şini Mala Qasimî het.

Rojêk yo dew ra merdimêk şino verê Mala Qasimî, vono:

- Sêyda, malayê filon dewi rojo îne xutbi di vatêne "keçelî, korî, topalî û lengî nişinî cennet!"

Mala Qasim ino vati ra pê, zaf marazdar beno, xwu qehirneno. Çimkî Mala Qasim zî keçel o.

Mala Qasim vono:

- Mi endêk kitabî wendî mi çê îna yo çik ne dî ne zî şinawito!

Zimiston o, her ca vor a. Mala Qasim nêşkeno cê xwu di vindero. Wirzeno kuno mîyonê vori, çi haletî şino reseno cê malayî. La çimon Mala Qasimî ra adir, goşon yî ra zî dumon erzeno. Ino serd di hem cemedyo, hem zî çim gino malayî zaf marazdar bîyo. La nehlet keno Şeytonî, estaxfîrulê xwu ano, binê beno sakîn û vano:

- Selamuneleykum!

Malayo bîn vano:

- Eleykumselam.

Mala Qasim vono:

- Mala ti nişermayenî, ti senî îna yo vati vonî? Ça di îna nuseno ki keçelî, korî, topalî û lengî nişinî cennet?

Malayo bîn vono:

- Mala Qasim, ez qeşul keno mi îna yo vati vato. Ino vati zî raşt o. Ez tu rî îzeh bikerî...

Û dewom keno vano:

- Rojê qiyom êyê keçelî, Homa gijik nono pa, êyê korî Homa çimon yin keno a, êyê topal û lengî Homa lingon yin keno weş û war lingî benî duzî, inî hemi zê ê insononê bînon weş û war şinî cennet. Vatê mi in o, oyo ki omo tu ra vato xelet îzeh kerdo.

Mala Qasim vono:

- Eg tu îna vato wilê tu raşt vato. Mi va bêla (belkî) tu mi ser vato, ez zî keçel a, aye ra...

Mintiqaya Licê de Nameyê Mewsiman û Aşman

Roşan Lezgîn

Mewsimî

1.Wesar (n), 2.Hamnan (n),
3.Payiz (n), 4.Zimistan (n)

Aşmî

1.Kanûno peyîn (n), 2.Sibat (n), 3.'Edar (n), 4.Nîsan (n), 5.Gulan (n), 6.Hezîran (n), 7.Temûz (n), 8.Tebax (n), 9.Keşkelûn (n), 10.Tişrîno verîn (n), 11.Tişrîno peyîn (n), 12.Kanûno verîn (n)

Mintiqaya Licê de "çile (n)" nameyê aşme nîyo, nameyê westêkê mueyen yê 40 rojanê zimistanî yo; 11ê Kanûnê verînî ra dest pêkeno heta 20ê Kanûnê peyînî dewam keno. Yanî 20 rojê Kanûnê verînî û 20 rojê Kanûnê peyînî benê "çile".

Çile zî tede nameyê heme aşman û mewsiman neke makî, nêrî yê.

Telaful de, vengê S yê "weSar"î, "zimistan"î û "Sibat"î

sey Sadê (ص) erebkî, ancî vengê Z yê "Zimistanî" zî sey Zêyê (ظ) erebkî qalind vajîyenê. Çekuya "payiz"î de, vengê "î" yê ke badê "y"î yeno, "î" nîyo. Yanî telafulê fekê Licê de kes nêvano "payîz", vanê "paylîz".

Mintiqaya Licê de wext teq-wîmê Rûmî gore yo. Yanî serre teq-wîmê Mîladî gore roja 14ê aşma "Ocak"ê tirkan de dest pêkena. Û heme aşmî bi no qayde roja 14ê aşmanê teq-wîmê Mîladî ra dest pêkenê. Yanî gama ke teq-wîmê Mîladî de aşme bena 14, mintiqaya Licê de beno serê aşme.

Kekû û Her

Almankî ra açarnayoxe:
Zerîngul Bor*

Cêk ben cêk nîben. Yew her û yew kekû bèn. Kekû û her qoxe kên ki kûm hîna hol venden. Kekû vûna "Vêng mi hîna weş!" Her vûn "Nîye! Veng mi hîna weş!" Qoxê yin xelîyek dewûm ken.

Yew rûeja rinda aşmê gulûnî d' dest pêken vendên. Kekû wûnena vûna "Kekû! Kekû! Kekû!"

Her zirren vûn "Îa! Îa! Îa!"

Wuîrd pîya têdir vendên, veng yin zaf weş vejîyen:

"Kekû! Îa! Kekû! Îa! Kekû! Îa!"

*Zerîngul Bor, Almanya de bajarê Bremenî de ciwîyena, desserrî ya.

MAMIKÎ

Arêkerdax:
Mesûd Aslan

Mintîqa:

Licê, dewa Bamûsî

Roşan o; heya şan o

Pîze pir o

Çim veyşan o!

* * *

Hesen o; dim resen o

Birxul weno, pê maseno!

MAMIKE

Elî, Welî; derzey telî

Teli veyşa, Elî kişya!

Arêkerdax:

Roşan Lezgîn

Mintîqa: Licê

ÇEND MANÎYÊ SEYÎD QAJÎYÎ*

Vajo, temburê mi vajo
O mi rê ewlad o, laj o
tembur cenitene seredej o
Onca kî ceneno, kam se vano vajo
* * *

Dewrê Tenzîmatî
Dewrê Hurrîyatî
Dewrê Cumhurîyatî...
Mi pêro kî dî, bara mi rê bî tertele û afatî
* * *

Kafir! To text û tacê xo gonîya kamî de şuwto?
Mi areqê çareyê xo ramito, çînito
Heta nika binê kesî caran nêkinito
Temburê cemê heqîye, minê budelayî cinito
* * *

Ez bi qurbanê nam û nîşanî
Pelgê defterî rakî, xo rê biwanî
Gola Dêrsimî kena bavokê kamî?
Ber kenê, berxayî benê gavanî
* * *

Vaş kokê xo ser o ruweno
Teyr ziwanê xo de waneno
Kam ke eslê xo înkâr keno
Toz erzeno rêça xo, şono
* * *

Dilo dilo na sewda
Na sewda welatê ma
Yê qewm û milletê ma
Yê cem û cematê ma
* * *

Zereveşayênîya welatê xo
Vera dişmenî qehr û înadê xo
Sere bide, mede sirr û binyadê xo
De kîp bikuwe perr û qenadê xo
* * *

Pane şêrê mi pane
Paştîya xo Alîboxazî şane
Sey zerencê hindî
Sere berz [bi]ke, biwane
* * *

Gayê min o, Çaro
Nêzdî yeno wisaro
Zêde nîre de nîyamede
Rew-erey vilê to rê bar o
* * *

Westayê karî
Bi huner û areqê çarî
Demir kuweno keno barî
Virazeno hacetanê şarî
* * *

Karê şagirdî xam o
Karê şairî tam o
Şair vatişanê xo pêşeno
Dima dinya-alem hesneno
* * *

Ondêrê Zaxgeyî ver a şono zime
Karwanê dinya kewto tédime
Çimê însanî ke gineno cinîka xirabine
Menda ra murîya Zaxgeyî ya kermejine

Arêdayox: **Dr. Daîmî Cengiz**

* Sey Qajî (1860-1936), şairêko pîl yê Dêrsimî yo. Zaf şîr û deyîr û manîyê ci estê. Seba ke zemanê xwu de qeyd nêbîyê, zafê înan biyê vîndî yan zî vîre mîletî de nîmcet mendê. **Dr. Daîmî Cengizî** heyatê Sey Qajîyî ser o yew kitab (**Dizeleriyle Tarihe Tanik Dersim şairi Sey Qajî, Horasan Yayınları, İstanbul, Eylül 2010**) kerdo amade, deyîr û manîyê eyê ke arê dayê, tede nuştê. Mi ê kitabî ra tayê manîyî semedê Newepelî hetê rastnuştîşî û alfabe ra newe ra nuştî. (**Murad Canşad**)

TEHLÎL

Harûn BOZKURT

Yew roje cinîyek û mêrdeyê xo ya pîya şinê nêweşxane. Doktor mêrdekî muayene keno û ci ra tehlîlê mîzî wazeno. Labele mêrdek keno nêkeno mîza ci nîna. Cinîya xo ra vano "Mi vera mi ti mîzî bike." Cinîke bêçara tehlîlî dana laboratuwarî û dima zî pîya pawenê. Badê nîm saetê şinê doktorî het. Doktor netîceyê tehlîlî ra, rîyê ci beno sûr, şaş beno. Finê ewnîyeno netîce ra, finê ewîyeno rîyê mêrdekî ra. Bi şermayîş vano:

- Willayî goreyê netîceyê nê tehlîlî ti hemîle yê.

Mêrdek bi hêrs a repisneno cenîyerda xo ra û vano:

- Dola qebraxî, mi to rê çend finî va mevejî mi ser!

VICAK Û ŞERTGIREWTİŞ

Huseyîn ÇAKAN

Mîyanê şarê ma de gama ke di hetî beynatê xo de yew çî bare bikerê, o wext vicok erzenê. La gama ke çîyêk ser o pê nêkerê, seba ke raştîya ê çî îşbat bikerê, şert gênê.

Vicake, yan beynatê di kewan de yan zî beynatê di hetan de yena eştiş. Gama ke birayî malê xo bare kenê, ma bivacim, barekerdişê hêgayan ser o, sewbîna çîyan ser o zî beno. Seba ke barekerdişê malî ser o teşqe mevecîyo û kes mevaco neheqî bi mi bîya, muheqeq vicok erzenê. Ma bivacim di birayî estê, didi zî hêgayî estê. Birayî wazenê hêgayanê xo bare bikerê, la yew hêga axpîno hol o, yew zî zêde hol nîyo. O wext seba nê hêgayan vicok erzenê. badê eştişê vicokî kamî rê çî bare kewta, pê qayîl beno.

Na mesela de çîyo avzel, o ke înan rê vicok erzeno, o yo. No kes merdimêko herdişsipî beno, domanêk zî beno. Na babete de çîyo avzel, gereka her di hetî zî ê kesî ra bawer bikerê. Eke her di hetan bawerîya xo bi ê kesî arde, o wext înan rê vicok erzeno. Bi no qayde malê xo kenê bare.

O kes tewrê ê her di birayan û çend şahidan a şîno cayê hêgayan, uca yew

xîça qiceke û yew pîj şikneno, mojneno înan û vano "Xîçe yê filan hêgayî, pîj zî yê bêvan hêgayî yo." Bineyke înan ra keweno dûrî, yew dalde de xîçe dekeno yew lepa xo, pîj zî dekeno yew lepa xo. Şîno înan het û vano "De bitepşên!" Hîn kamî kam dest tepîşt, çîyo ke zereyê lepe de yo, beno qismetê ci. Peynî de kamî rê çî kewto pê qayîl beno, bi no tewir mesela hel bena.

Şertgirewtiş zî wina beno. Ma bivacîme, di tenî bi saetan yew çî ser o se-reyê yewbînî decnenê û peynî de zî pê nêkenê. Naye ser o şert gênê. Ma ferz bikin, cayêk de merdimêk esto, di lajê ci estê. La yew vano yew lajê ci esto, o bîn vano, ney, di lajê ci estê. Pê nêkenê, peynî de ser o şert gênê.

© Resim: Beyad Abdullah

Beynateyê xo de yew xelate bellî kenê. Her di kesî engîştayewbînan a qîtaleke pê tepşênê û destê xo têşanênê. Bi no qayde şert qedîyeno. Keso ke şert bikero vîndî, êdî çî ser o şert girewto, gereka ê çî bido wayîrê şertî.

WÎ EBAYÎ¹

Arêdayox: Şaynebî Laçîn*

Wî Ebayî wî Ebayî rayîrê Nêmelaqî² duz meydan o
Watî Eba Xanim yew veng yeno yew weyn dano
Watî weyndê Mehdê Evdî³ û Hesdê Ebu⁴ dano
Watî wano bêrê bidê enî îfadano

De wî Ebayî wî Ebayî Eba Xanim
Wanê dayê korê ena Eba Gêlican a
Herê korê wanê ena memura Gêlican a
Dayê wanê wexto ki piska çaredê xwu tadena
Watî zerra pêrdê Nayîf⁵ û Emînî⁶ helnena

De wî Ebayî wî Ebayî Eba Xanim
Wanê Eba Xanim cîpa ûnbaza mi yena girgirnena
Herê korê xula zerra mi helnena
Watî Eba Xanim xula ez edaletê Cemal Gurselî⁷ ra nêtersena
Xula herê ez enî komedê gedan ver nêkuwena
Ez şerefdê Mehdê Evdî û Wisdê Roqê ver kuwena
Xula herê korê xula nêke ez Eba Xanime rimnena

*Mi na deyîre roja 10.09.2015 de, mehlaya Gêlî Yenîşehîrî de fekê Nûrîya Bekîl ra girewte û nuşte. Nûrîya Bekîl cîrana ma ya û 63 serra ya. Gêl ra ya. Wendiş-nuştişê aye çin o.

¹ Na deyîra Mehê Wisî ya. Mehê Wisî Gêl ra, mehlaya Derî ra yo, Mehê Wisî xortêya xwu de aşiqê yew eba beno û aye ser o na deyîre veceno. Mehê Wisî serranê 2000î de şî rehmet.

² Gêl de nameyê yew cayî yo û no ca dekwetîşê Gêlî de ca gêno.

³ Pîyê Mehê Wisî yo.

⁴ Vistewreyê Mehê Wisî yo.

⁵ Lacê Mehê Wisî yo.

⁶ Lacê Mehê Wisî yo.

⁷ Reîsê Cumhurê Tirkîye yê çarin o, Cemal Gürsel, beyntarê serranê 27 Gulane 1960 - 28 Adare 1966 de reîsiya cumhurî kerda.

NAMEYÊ NEBATAN

Amadekar:

Ehmedê Dirihî

gulbizaya kurdî (Çolîg)
gulbizmazêrana kurdî
(Mîyan)
gulgêja kurdî (Dêrsim)
karziya kurdî (Pasûr)
keçkûra kurdî (Motkan)
kilbizika kurdî
(Gimgim)
kolbiza kurdî (Sêwregi)
kolbizika kurdî (Hênî)
kolpîza kurdî (Darahênî)
kulbizika kurdî (Pîran)
qolbiza kurdî (Gezîn)

Kurmancî: bilbizêka kurdî, bîza-leka kurdî, çavdana kurdî, newroza kurdî, pîrpîzêka kurdî, pîspîzêka kurdî, sîsina kurdî, sosinbêja kurdî, xizêma kurdî

Soranî: belazîza kurdî, belezîzka kurdî, pelezêya kurdî, şînalaya kurdî

Goranî: gulnewroza kurdî

Latînî: Iris reticulata var. kurdica
Tirkî: kara körpeze

TIFAQ

Hunermend o; bi telê sazî
Tembur bicene bi dilxwazî
Bi veng û awaz bike gazî
Qey şarê jar û belengazî

Bi nermî vace, zelal vace
Qey xaltî û qey xalî vace
Ciwanan û kalan rê vace
Û bi ziwanê halî vace

Bi zerra nerma zey mîr vace
Heqê ma kurdan zey tîr vace
Halê mîrey û wezîr vace
Ê xulamî wê kizîr vace

Nek bi tehlî zey jehrê marî
Ci ra biremin ma bi xarî
Bi weşîkî bikin her karî
Ma bi ca verdin şewa tarî

Ma kurdî têdir bibin aşna
Wa keye ro ma nêbo raşna
Têhet bin ma bi dest û paşna
Bires hîrayî roja roşna

Ma pancas mîlyon yew millet ê
Ma bindest ê û bêdewlet ê
Ma bêtifaq û edalet ê
Naye ra ma bi ser nêkewtê

Mihanî Licokic